

Podsekretarz Stanu

BM-I.0520.103.2022

**Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej**

Szanowna Pani Marszałek,

w odpowiedzi na interpelację nr 32646 Posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej: Pana Jarosława Rzepy, Pani Urszuli Pasławskiej i Pani Bożeny Żelazowskiej, uprzejmie informuję co następuje.

W kontekście podniesionej w interpelacji problematyki należy podkreślić, że pozostaje ona w stałym zainteresowaniu Ministerstwa Sprawiedliwości. Jednakże należy mieć na uwadze, że czas trwania postępowań sądowych jest wypadkową wielu czynników. Przede wszystkim wyznacza go rodzaj, charakter i stopień zawichości danej sprawy, zakres prowadzonego postępowania dowodowego, obszerność materiału dowodowego, który należy poddać ocenie, trudności związane z przeprowadzeniem poszczególnych dowodów, w tym oczekiwanie na sporządzenie opinii przez biegłych sądowych, czy też niestawiennictwo świadków, czy uczestników na badaniach w opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów. Długotrwałość rozpoznawania spraw może być także wynikiem występowania braków formalnych w pismach procesowych, co skutkuje koniecznością wydawania odpowiednich zarządzeń, rozpoznawania wniosków i zażaleń w kwestiach incydentalnych. Na czas trwania postępowania niewątpliwie wpływa również aktywność stron postępowania i ich pełnomocników.

Nie bez znaczenia jest również wzrost wpływu spraw skomplikowanych, zarówno pod względem prawnym, jak i faktycznym.

Zgodnie z przepisem art. 37b § 1pkt 1 *ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych* (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 2072, ze zm.), dalej „u.s.p.”, prezesi sądów, w ramach wewnętrznego nadzoru administracyjnego, zobowiązani są do badania sprawności postępowania w poszczególnych sprawach. Ponadto prezesi sądów apelacyjnych, w ramach wewnętrznego nadzoru administracyjnego, ustalają kierunki tego nadzoru wykonywanego przez prezesów sądów działających na obszarze apelacji oraz kontrolują wykonywanie przez nich obowiązków nadzorczych i wydają stosowne zarządzenia. W zakresie powierzonych im zadań prezesi sądów apelacyjnych sporządzają *informację roczną o działalności sądów, działających na obszarze apelacji*, którą następnie przedkładają Ministrowi Sprawiedliwości, nie później niż do końca kwietnia każdego roku.

Minister Sprawiedliwości dokonuje natomiast oceny informacji rocznych. Prezesi poszczególnych sądów zobowiązani są do podania w dziale II informacji rocznej liczby skarg wniesionych na przewlekłość postępowań sądowych i liczby skarg uwzględnionych.

W przypadku niezadawalających wyników pracy poszczególnych sądów, między innymi w zakresie sprawności postępowań sądowych, kierowane są w ramach działań nadzorczych, pozostających w kompetencji Ministra Sprawiedliwości, stosowne pisma do właściwych prezesów sądów apelacyjnych.

Ponadto, w Ministerstwie Sprawiedliwości dokonywana jest analiza i ocena prawidłowości oraz skuteczności wykonywania przez prezesów sądów wewnętrznego nadzoru administracyjnego w sprawach, w których w związku z toczącymi się przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w Strasburgu postępowaniami podniesiony został zarzut naruszenia *art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*. Problematyka sprawności postępowań sądowych w sprawach, w których Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał za uzasadnione skargi na naruszenie prawa strony do rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie, jest również przedmiotem ogólnych kierunków wewnętrznego nadzoru administracyjnego wykonywanego przez prezesów sądów apelacyjnych.

Jednocześnie kierowane do Ministerstwa Sprawiedliwości skargi, wnioski i petycje obywateli są dodatkowym źródłem wiedzy o problemach występujących w działalności sądów powszechnych, w tym w zakresie sprawności postępowania oraz stanowią podstawę do podejmowania odpowiednich czynności nadzorczych z zakresu zewnętrznego nadzoru administracyjnego sprawowanego przez Ministra Sprawiedliwości nad działalnością administracyjną sądów. Zgodnie z posiadanymi kompetencjami, kierowane są liczne pisma nadzorcze do prezesów sądów o zbadanie sprawności postępowań sądowych i nadesłanie

informacji o stwierdzonych w tym zakresie uchybieniach oraz podjętych bądź planowanych w ramach sprawowanego wewnętrznego nadzoru administracyjnego nad działalnością administracyjną sądów, czynnościach nadzorczych.

Ministerstwo Sprawiedliwości gromadzi dane statystyczne na temat funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości za pośrednictwem dostępnych systemów i narzędzi, w oparciu o ustawę z dnia 29 czerwca 1995 r. *o statystyce publicznej* (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 459, ze zm.). Jednym z głównych źródeł danych są sprawozdania statystyczne wypełniane przez pracowników sądów powszechnych w cyklach kwartalnych, półrocznych i rocznych w sposób narastający, kumulatywnie poprzez system informatyczny dedykowany dla potrzeb sprawozdawczości statystycznej. Sprawozdania statystyczne podzielone są według dziedzin prawa i instancyjności. Informacje rejestrowane przez sądy powszechne w wykazie „S” na podstawie *ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki* (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 75, ze zm.) są gromadzone za pośrednictwem sprawozdań statystycznych dotyczących spraw karnych (MS-S5), cywilnych (MS-S1), gospodarczych (MS-S19) oraz z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (MS-S11/12).

Zgromadzone dane statystyczne zamieszczone się na stronie <https://isws.ms.gov.pl/>. *Informator Statystyczny Wymiaru Sprawiedliwości*, który jest ogólnodostępną internetową witryną, za pomocą której można zapoznać się z danymi dotyczącymi tego, w jaki sposób funkcjonuje polski system wymiaru sprawiedliwości w tym, jaki jest średni czas rozpoznawania spraw w Polsce.

W celu usprawnienia funkcjonowania sądownictwa w zakresie spraw rodzinnych, należy wskazać, iż aktualnie prowadzone są w Ministerstwie Sprawiedliwości prace legislacyjne, m.in. nad *projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw* (UD261). Celem przedmiotowej nowelizacji jest, m.in. usprawnienie postępowań rodzinnych poprzez stworzenie określonych, poniżej opisanych rozwiązań prawnych.

1. Wprowadzenie bezpłatnej mediacji w sprawach o rozwód. Rozwiązanie to powinno przyczynić się do upowszechnienia mediacji w tej kategorii spraw. Oczekuje się, że w istotny sposób wzrośnie liczba zawieranych ugód, a to wpłynie na ograniczenie postępowania dowodowego i tym samym na skrócenie czasu trwania spraw o rozwód. Rozwiązanie takie wesprze istniejącą już dziś instytucję porozumienia, o której mowa w art. 58 k.r.o. – obecnie

sądy zatwierdzają tego rodzaju porozumienia zawierane przez małżonków w liczbie około 10.000 rocznie.

2. Wprowadzenie alimentów natychmiastowych. Zaletą projektowanej instytucji jest założenie uzyskania w krótkim czasie orzeczenia sądowego w przedmiocie alimentów w postaci nakazu zapłaty. Uproszczenie postępowania polegać będzie na ograniczeniu liczby dowodów, przy jednoczesnym położeniu nacisku na oświadczenia strony powodowej, a w przypadku wnoszenia pozwu przez przedstawiciela ustawowego powoda – oświadczenie tego przedstawiciela złożone po pouczeniu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Pozew składany będzie obligatoryjnie na urzędowym formularzu, co ułatwi powodowi jego sporządzenie. Pozew sąd zobowiązany jest rozpoznać niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 14 dni od jego wniesienia. Natychmiastowe świadczenie alimentacyjne związane będzie z alimentami zasądzanymi na rzecz dziecka po raz pierwszy. Celem ich jest bowiem sprawne zapewnienie uzyskania środków utrzymania przez dziecko ich pozbawione i nie posiadające stosownego orzeczenia o zakresie obowiązku alimentacyjnego.

3. Wprowadzenie obligatoryjnego dowodu z badań DNA w sprawach o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka oraz ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa. Badanie to pozwala praktycznie ze 100-procentową pewnością ustalić pochodzenie dziecka. Jest więc najbardziej racjonalnym dowodem. Jeżeli osoba wezwana na badanie nie stawi się bez usprawiedliwionych powodów lub osoba sprawująca bezpośrednią pieczę nad dzieckiem nie doprowadzi dziecka na badanie, sąd może skazać ją na grzywnę według przepisów o karach za niestawiennictwo świadka lub nakazać przymusowe doprowadzenie na badanie. Powyższe rozwiązanie niewątpliwie usprawni postępowanie bowiem przeciwdziałać będzie nieusprawiedliwionemu niestawiennictwu stron na badania i w konsekwencji przedłużaniu postępowań w tego rodzaju sprawach.

4. Wprowadzenie możliwości nakładania grzywny na osoby, które bez usprawiedliwienia nie stawiają się na badania w opiniodawczym zespole sądowych specjalistów lub osobę sprawującą bezpośrednią pieczę nad dzieckiem, która nie doprowadziła dziecka na badanie. Jak wynika z prowadzonych w Ministerstwie Sprawiedliwości analiz, istotnym elementem wydłużającym postępowania w sprawach rodzinnych i opiekuńczych jest zwłoka w uzyskaniu opinii ww. zespołu spowodowana między innymi tym, że strony nie stawiają się na wyznaczony termin badań (około 70% odwołanych badań nastąpiło w powodu niestawiennictwa). Ta okoliczność powoduje konieczność wyznaczenia kolejnego terminu badania. Jednocześnie biegli tracą cenny czas, pozostając do dyspozycji w terminie, w którym

do badania nie doszło. Projektodawca wyłącza jednocześnie możliwość przymusowego sprowadzenia na badanie osoby małoletniej z uwagi na ochronę jej dobra, oczekując zarazem, że zagrożenie grzywną zdyscyplinuje uczestników i spowoduje zwiększenie liczby badań wykonywanych w pierwszym terminie.

5. W sprawach małżeńskich, rodzinnych i opiekuńczych planuje się ograniczenie możliwości składania wniosków o zmianę udzielonego zabezpieczenia na czas trwania postępowania. Obecnie jest to narzędzie wykorzystywane często w celu przedłużania postępowań poprzez wnoszenie kolejnych wniosków o zmianę – często w czasie, gdy wcześniejszy wniosek nie został jeszcze rozpoznany w trybie zaskarżenia. Ideą projektodawcy jest umożliwienie zakończenia sprawy w czasie obowiązywania jednego zabezpieczenia. Takie rozwiązanie pozwoli pomijać nieuzasadnione wnioski i doprowadzić do ostatecznego rozstrzygnięcia w krótszym terminie. Przewiduje się, że zmiany zabezpieczenia będzie można dokonać, gdy zachodzą będą uzasadnione obawy bezpośredniego zagrożenia dobra małoletniego dziecka lub gdy w istotny sposób zmianie ulegną przyczyny zabezpieczenia. Inne wnioski będą niedopuszczalne i pozostaną bez dalszych czynności.

Ponadto w Ministerstwie Sprawiedliwości prowadzone są aktualnie prace legislacyjne, które mają służyć usprawnieniu w zarządzaniu postępowaniem cywilnym, a tym samym przeciwdziałaniu przewlekłości tego postępowania. Są to przede wszystkim prace nad projektem *ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw* (UD156). Jednakże w zakresie wskazanego projektu Ministerstwo Sprawiedliwości nie dostrzega potrzeby wprowadzenia do Kodeksu postępowania cywilnego instytucji wzorowanej na instytucji przerwy w rozprawie funkcjonującej w postępowaniu karnym. Nie można bowiem zapominać, że w obu tych postępowaniach mamy do czynienia z odmiennymi ich przedmiotami, a także z realizacją różnych celów. Tym samym procedura cywilna winna wypracować we własnym zakresie rozwiązania prawne zapewniające jej sprawność, przy uwzględnieniu odrębności postępowań w określonych kategoriach spraw.

Warto podkreślić, że w ostatnich latach wprowadzono szereg rozwiązań, które w istocie mają dyscyplinować sąd oraz uczestników postępowania, a tym samym przeciwdziałać przewlekłości postępowania cywilnego, do których zaliczyć należy chociażby posiedzenia przygotowawcze, plan rozprawy, czy też posiedzenia zdalne.

Przytoczone wyżej projekty oraz zaproponowane w nich regulacje mają niewątpliwie na celu dalsze dążenie do usprawnienia postępowań cywilnych, co z kolei ma się przełożyć

na skrócenie czasu ich trwania, a takie oczekiwanie, jak należy wnioskować z przedmiotu interpelacji, stanowi w istocie intencję jej Autorów.

Z poważaniem,

Katarzyna Frydrych

/podpisano elektronicznie/